

VIZUALAUS MENO AUTORIŲ TEISIŲ AKTUALIZAVIMAS, UGDYMAS IR SKLAIDA

Menininkas turi žinoti savo teises.

Tuomet jis galės efektyviai jomis naudotis, žinos kaip elgtis, kad jo kūriniai teisėtai pasiektų naudotoją, ir kaip gauti teisingą atlygį už savo kūrybą. Juk menininko kūryba – tai jo darbas, už kurį turi būti atlyginta.

Besivystant naujoms technologijoms, atsiranda nauji kūrybinių panaudojimo būdai, tobulinamos įstatymo nuostatos. Autoriaus balsas, tobulinant autorių teisių įstatymą ir kolektyvinę autorių teisių administravimo sistemą, yra labai svarbus. Todėl menininkas turi žinoti, kokias teises turi dabar, ir ko galėtų siekti ateityje.

01

Menininke, Tu turi tai žinoti

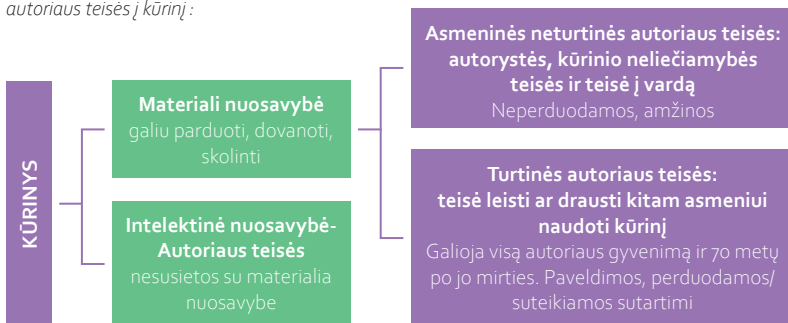
Tu esi menininkas ir sukūrei kūrinį. Automatiškai, be jokių kūrinio registracijų ar kitų formalumų, įgijai dvi nuosavybės teises į savo kūrinį:

- 1. Materialią nuosavybės teisę į kūrinį kaip materialų daiktą (esi kūrinio savininkas ir gali atiduoti, parduoti ar skolinti jį);**
- 2. Intelektinę nuosavybę – išimtinės autoriaus teisės į savo kūrinį kaip intelektualinį produktą.**

Šios teisės gimė kartu su kūrinium, tačiau vėliau Tavo materialus kūrinys ir autoriaus teisės gali gyventi atskirai. Jeigu parduavei kūrinį (be jokios teisių perdavimo sutarties), tai nuosavybės teisė perėjo kitam savininkui, o autoriaus teisės liko Tau. Autoriaus teisės į kūrinį nesiejamos su nuosavybės teise į materialųjį objektą.

Jeigu nežinosi kokias turi teises, kaip jas išsaugoti, kaip jas įgyvendinti – tikėtina, kad Tavo kūrinį naudos neteisėtai, kopijuos, prarasi Tau priklausantį atlygį bei, galimai, pažeisi kitų asmenų teises.

*Žemiau esančioje lentelėje
autoriaus teisės į kūrinį:*

02

Kokios yra tavo, kaip intelektinės nuosavybės savininko teisės ?

01 Asmeninės neturtinės autoriaus teisės (*Įstatymo 14str.*) – tai Tavo **neekonominės**, asmeninės, moralinės teisės. Pagal įstatymą Tu niekam negali jų perduoti, niekas jų nepaveldės, jos yra amžinos ir susijusios tik su pačiu Tavimi, Tavo vardu, Tavo garbe ir reputacija. Jos suteikia galimybę Tau patvirtinti savo „tėvystę“ į kūrinį. Šios Tavo teisės įpareigoja visus naudotojus nurodyti Tavo autorystę prie kūrinio (**autorystės teisė**), neleidžia keisti Tavo kūrinio (**kūrinio neliečiamybės teisė**), nes tai gali pakenkti Tavo reputacijai ar įžeisti Tave. Tik Tu esi savo kūrinio autorius, tik Tu jį gali keisti, tik Tu gali nurodyti kaip turi būti įvardinta Tavo autorystė (**teisė į autoriaus vardą**).

02 Turtinės autoriaus teisės (*Įstatymo 15str.*) – tai Tavo **ekonominės** teisės, tiesiogiai susijusios su kūrinio panaudojimu. Jos leidžia Tau kontroliuoti Tavo kūrinio, atgaminimą, viešinimą, platinimą. Jos suteikia Tau išimtinę teisę leisti ar drausti naudoti Tavo kūrinį kitiems asmenims. Kas ta išimtinė teisė? Tai reiškia, kad tik išimtinai Tu gali atlikti šiuos veiksmus arba leisti kitam asmeniui juos atlikti. Įstatymas numato, kad **niekas negali naudoti Tavo kūrinio be Tavo arba Tavo įgalioto asmens ar organizacijos leidimo. Už kiekvieną Tavo kūrinio panaudojimą bet kokia forma Tu turi teisę gauti tinkamą ir proporcingą atlygį.** Tai yra turtinių teisių esmė. Kūrinio panaudojimas be Tavo leidimo – **neteisėtas**. Turtinės teisės – tai Tavo turtas. Jos kaip „bitės“ neš Tau „medų“ per **visą Tavo gyvenimą ir netgi 70 metų po mirties**, Tavo vaikams bei anūkams. Šios teisės yra paveldimos, kaip ir kitas Tavo turtas arba šias teises Tu gali perduoti kitam asmeniui autorine teisių perdavimo sutartimi. Tačiau, ar verta? Nes tuomet ne Tu valgysi „medų“.

03

Tavo turtinių teisių apribojimai (Įstatymo 19str.)

Tavo teisių apribojimas reiškia, kad įstatymo leidėjas draudžia Tau atlikti kai kuriuos veiksmus su savo kūrinium. Įstatymas numatė Tavo teisių apribojimą naudotojų naudai tam tikrais **nekomerciniais atvejais**, siekiant užtikrinti naudotojų teisę į informaciją ar švietimą.

Tu negali uždrausti naudoti Tavo kūrinio šiais atvejais:

01. Asmeninis kūrinio atgaminimas. Aš (naudotojas) galiu atgaminti Tavo kūrinį sau asmeniškai, **neviešinant** jo ir **nesiekiant komercinės naudos**.

02. Informacijos tikslai. Viešas pranešimas apie vykstančią Tavo parodą arba Tavo skulptūros atidengimą, iliustruojant jį Tavo kūrinium.

03. Švietimo tikslai. Tavo kūrinių nuotraukos rodomos pamokos ar paskaitos metu.

04. Viešai stovintys architektūros ir skulptūros kūriniai. Galiama fotografuoti ir publikuoti, bei viešinti internete, jeigu tai yra nekomercinis panaudojimas. Aš galiu nusifotografuoti prie Tavo skulptūros ir paviėšinti fotografiją internete. Tačiau viešai stovinčios Tavo skulptūros nuotraukos tiražuoti atviruke ir pardavinėti negaliu. Toks naudojimas jau bus komercinis ir tokiu atveju privalu turėti Tavo leidimą ir sumokėti Tau autorinį atlygį.

04

Kaip įgyvendinti, savo turtines teises ?

Jeigu savo turtinių teisių Tu niekam nepardavei/neperdavei ir kūrinį sukūrei neatlikdamas tarnybinių pareigų, ir jos visa apimtimi priklauso Tau, tai **įgyvendinti savo turtines teises Tu gali dviem būdais:**

01. Individualus. Tu gali rūpintis savo teisėmis ir administruoti jas pats individualiai. Tuomet Tu turėsi gerai žinoti LR Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą ir kitą autorių teises reglamentuojančią teisinę informaciją, suteikinėti naudotojams leidimus ir nustatyti kūrinio panaudojimo sąlygas, kontroliuoti autorinio atlygio mokėjimą. Aptikus neteisėtą kūrinio panaudojimą, Tu turėsi ieškoti pažeidėjo ir pats spręsti konfliktą arba samdyti advokatą. Pagalvok, ar Tau liks laiko kūrybai?

02. Kolektyvinis. Tu įgalioji Kolektyvinio teisių administravimo organizaciją atstovauti Tavo teisėms. Šiuo metu Vizualijų menų autorių teises administruoja Asociacija LATGA. Tu neperduodi LATGA'i savo teisių, jos lieka Tavo nuosavybė. Tu tik įgalioji LATGĄ administruoti Tavo turtines teises, pagal narystės sutarties sąlygas. LATGA suteiks licencijas naudotojams, kontroliuos Tavo kūrinio panaudojimą Lietuvoje ir visame pasaulyje, surinks ir išmoks Tau priklausantį atlyginimą (Apie Asociaciją LATGA rasite žemiau). Tavo teisė rinktis koku būdu praktiškai įgyvendinti savo teises.

05

Tu turi teisę gauti atlyginimą. Už ką ?

01 Už Tavo kūrinio atgaminimo (reprodukavimo) teisę. *(Įstatymo 15 str.1.1)*

Tavo kūrinio reprodukcija / nuotrauka publikuota žurnale, knygoje, vadovėlyje, kataloge, atviruke, plakate ar kitame leidinyje.

Tau priklauso autorinis atlygis:

01. Jeigu neperdavai reprodukavimo teisės užsakovui, leidėjui, muziejui, galerijai ar kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui;

02. Jeigu šis panaudojimas nepatenka į Įstatyme numatytus Tavo teisių apribojimus, kuriuos aptarėme aukščiau.

Atlyginimo dydis yra abiejų pusių susitarimo objektas. Todėl jei šią teisę administruoji pats, turėtum iš anksto, suteikdamas raštišką leidimą naudotojui publikuoti kūrinį, susitarti dėl atlyginimo dydžio ir mokėjimo termino.

Jeigu esi LATGA narys, asociacija pasirūpins licencijos suteikimu naudotojui, atlyginimo pagal LATGA tarifus paskaičiavimu ir perves Tau priklausantį autorinį atlyginimą. Atlyginimas už reprodukavimą skaičiuojamas atsižvelgiant į leidinio tiražą, reprodukcijos dydį, leidinio pobūdį ir yra viešai skelbiamas www.latga.lt

02 Už Tavo kūrinio viešinimą internete *(Įstatymo 15 str.1.8)*

Tavo kūrinį viešai skelbti internete galima tik iš anksto sud-

erinus su Tavimi, o jei esi LATGA narys, tai iš anksto gavus LATGA licenciją.

Pirmuoju atveju Tu tiesiogiai sutarsi su naudotoju dėl autorinio atlygio, antruoju – LATGA suteiks licenciją ir paskaičiuos Tau priklausantį autorinį atlygį, kuris priklausys nuo Tavo viešinamų kūrinių skaičiaus ir viešinimo trukmės. Žinoma, jei toks kūrinių viešinimas nepatenka į aukščiau išvardintus Tavo teisių apribojimus.

Atkreipk dėmesį, kad internete naudotojai dažnai pažeidinėja autorių teises ir viešina kūrinius be leidimo, nenurodydami autorystės. Todėl jei Tu pastebėjai savo kūrinių, paviešintą be Tavo leidimo ar nenurodyta Tavo pavardė prie kūrinių, kreipkis į pažeidėją, reikalauk nutraukti neteisėtus veiksmus (neviešinti) arba atstatyti Tavo teises (nurodyti autorystę prie kūrinių ir sumokėti Tau priklausantį atlygį). Jei esi LATGA narys, nedelsdamas pranešk apie tai LATGA atsakingai darbuotojai. Ji pasirūpins Tavo teisių atstatymu ir išieškos Tau priklausantį atlyginimą.

03 Už Tavo kūrinių transliaciją ir retransliaciją (kūrinių rodymas per televiziją) (*Įstatymo 15 str.1.8*)

Jeigu Tavo kūrinys buvo parodytas per televiziją, Tu turi teisę gauti atlygį.

Jeigu esi Asociacijos LATGA narys, tai ji tvarkingai ir atsakingai įgyvendins šią Tavo teisę. Šiuo atveju Tavo pareiga – pateikti turimą informaciją LATGA'ei apie rodytus Tavo kūrinius per metų ketvirtį.

LATGA turi sutartis su visais televizijos kanalais Lietuvoje, kurios suteikia teisę TV kanalams rodyti LATGA narių kūrinius. Už šią teisę visi Lietuvos televizijos kanalai kiekvieną ketvirtį sumoka sutartą sumą LATGA'ei, kuri paskirsto autorinį atlygį pagal LATGA narių rodytų kūrinių kiekį tą ketvirtį ir sumoka Tau priklausantį atlyginimą.

Nesibaimink, kad televizija gali neberodyti Tavo kūrinių, kai turės mokėti Tau atlygį. Atvirkščiai, televizija moka sutartą autorinį atlyginimą už visus LATGA autorių transliuojamus kūrinius ir nori teisėtai bei laisvai juos naudoti.

Analogiškos LATGA'ei užsienio bendrijos surinks Tau priklausantį autorinį atlygį iš užsienio televizijos kanalų ir, tarpininkaujant LATGA'ei, jis pasieks Tave.

Jeigu pats administruoji savo teises, Tau reikės pačiam tartis su televizija dėl priklausančio autorinio atlygio.

Tavo teisės į kūrinio retransliaciją privaloma tvarka įgyvendinamos **tik per kolektyvinio administravimo asociaciją**. Šioje teisėje Tu neturi pasirinkimo. Todėl dėl atlyginimo už Tavo kūrinio kabelinę retransliaciją turėsi kreiptis į Kolektyvinio administravimo organizaciją Asociaciją LATGA.

04 Už Tavo kūrinio viešą rodymą (Kūrinio eksponavimas parodose ar kitose viešose erdvėse) (*Įstatymo 33 str.*)

Kai kuriais atvejais Tu gali gauti atlyginimą už parodą, kai kuriais kitais – negali.

Įstatymas numato, kad Tavo teisė yra leisti arba drausti viešai rodyti savo kūrinio originalą ar jo kopiją.

Tačiau tame pačiame Įstatyme ši Tavo teisė kai kuriais atvejais yra suvaržyta.

Naujam Tavo kūrinio savininkui, *be Tavo leidimo ir nemokant Tau autorinio atlygio, leidžiama nekomerciniais tikslais viešai rodyti Tavo dailės kūrinio originalą ar jo kopiją, kai Tu jį pardavei ar kitu būdu nuosavybės teises į jį perdavei kitam fiziniam arba juridiniam asmeniui, ir kai Tu turi pagrindą žinoti, kad toks viešas kūrinio rodymas (paroda) yra įsigijusio kūrinį fizinio arba juridinio asmens įprastinės veiklos dalis.*

Tai reiškia, kad jeigu Tu pardavei kūrinį muziejui ar galerijai, tai jie gali eksponuoti parodose Tavo kūrinį neprašydami Tavo leidimo ir nieko Tau daugiau nemokėdami už parodas, nes pats pardavei jį organizacijai žinodamas, kad ji užsiima parodų organizavimu.

Tu turi teisę gauti atlyginimą:

01. Jeigu parodoje eksponuojami Tavo kūriniai, kurių nuosavybė nepriklauso parodos organizatoriui

02. Jei į parodą yra įėjimo bilietai (komercija);

03. Jei parduodamas savo kūrinį muziejui, galerijai ar kitam asmeniui sutartyje numatei atlyginimą už viešą rodymą.

Jeigu esi LATGA narys, informuok parodos organizatorių, kad susisiektų su LATGA ir gautų licenciją dėl Tavo kūrinio rodymo.

04 Už Tavo kūrinio perpardavimą (*Įstatymo 17 str.*)

Tu pardavei ar padovanojai asmeniui ar organizacijai savo meno

kūrinio originalą. Naujas kūrinio savininkas Tavo kūrinį pateikė pardavimui į viešą meno kūrinių aukcioną ar galeriją ir Tavo kūrinys buvo perparduotas. Įstatymas numato, kad jeigu Tavo kūrinys buvo perparduotas už didesnę nei 300 eurų sumą, **Tu turi teisę gauti kompensacinį atlyginimą nuo 0,25% iki 5% priklausomai nuo perparduoto kūrinio kainos sumos.** Kuo didesnė perparduoto kūrinio kaina, tuo mažesnę procentą nuo tos sumos sudarys Tavo kompensacinis atlyginimas. **Tu (ar ateityje Tavo paveldėtojai) turi neatšaukiamą teisę gauti šį kompensacinį atlyginimą tiek kartų kiek bus perparduodamas Tavo kūrinys po pirmojo Tavo nuosavybės teisės perleidimo.**

Skirtingai nuo kitų Tavo turtinių teisių, Tu negali jos niekam perduoti. Ši teisė atiteks Tavo šeimos nariams paveldėjimo tvarka po Tavo mirties.

Nors pardavėjai, kartu su tarpininkais, yra įpareigoti pateikti Tau arba Tave atstovaujančiai kolektyvinio administravimo organizacijai informaciją apie perpardavimą, tačiau ne visuomet tai yra vykdoma.

Jeigu Tu pats administruoji savo teises, turėtum sekti aukcionus ir galerijas tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Pastebėjus perparduotą savo kūrinį, reikalauti Tau sumokėti įstatymu numatytą procentą nuo kūrinio pardavimo sumos.

Jeigu patikėjai savo teises Asociacijai LATGA, tai ji kontroliuoja kūrinių perpardavimus Lietuvoje ir kitose šalyse, todėl kompensacinis atlygis už perparduotą Tavo kūrinį pasieks Tave be jokių problemų.

Ši daugelyje šalių galiojanti teisė buvo įvesta siekiant skatinti teisingą turto pasidalijimą tarp meno kūrinių kūrėjų (arba jų įpėdinių) ir šių kūrinių perpardavėjų.

05 Už Tavo kūrinių asmeninį atgaminimą laikmenose (tuščia laikmena) (*įstatymo 20 str.*)

Jeigu Tavo kūrinys buvo publikuotas leidinyje (žurnale, knygoje ir panašiai), jeigu Tavo kūrinį rodė per televiziją (laidoje, dokumentikoje, vinjetėje ir pan.), jeigu Tavo kūrinys viešinamas internete – Tu turi teisę į kompensacinį atlyginimą už asmeninį atgaminimą. Kodėl? Nes aš (naudotojas) galėjau nufotografuoti į telefoną man patikusių Tavo kūrinio nuotrauką knygoje, įrašyti į USB jungtį man patikusių televizijos laidą apie Tavo kūrinius ar nusikopijuoti į savo kompiuterį visus atrastus internete Tavo kūrinius.

Aš tai darau legaliai, nes įstatymas man leidžia kopijuoti Tavo kūrinis asmeniniam poreikiui ir Tu negali man uždrausti to daryti. Tačiau Įstatymų leidėjas už šį Tavo teisių apribojimą, Tau numatė kompensacinį atlygį. Aš šį atlyginimą sumokėjau pirkdamas mobilų telefoną su fotografavimo funkcija, USB jungtį, kompiuterį ir kitas laikmenas į kurias galiu įrašyti Tavo kūrinius. Tokiu būdu Lietuvoje surenkamas kompensacinis atlyginimas už asmeninį atgaminimą, o Asociacija LATGA vieną kartą per metus paskirsto jį vizualiųjų menų autoriams pagal tai, kiek kurio autoriaus kūrinių konkrečiai per metus buvo reprodukuota leidiniuose, rodyta per televiziją, skelbta internete.

Kadangi įstatymas numato, kad ši teisė yra administruojama tik kolektyviai, tai Tu savarankiškai be kolektyvinio autorių teisių organizacijos tarpininkavimo negalėsi gauti šio atlyginimo.

Tu turi būti Asociacijos LATGA nariu arba kreiptis į ją dėl kompensacinio atlyginimo išmokėjimo Tau.

05 Už Tavo kūrinio asmeninį atgaminimą reprografijos būdu (atgaminimas kopijavimo aparatu) (*Įstatymo 20' str.*)

Ši Tavo teisė yra visai analogiška auksčiau išaiškintai teisei, vadinamai tuščios laikmenos teisei. Skiriasi tik Tavo kūrinio atgaminimo būdas: kūrinys atgaminimas į laikmeną ar kopijavimo aparatu popieriuje. Aš galiu paimti žurnalą ar knygą ir nukopijuoti puslapį, kuriame yra Tavo kūrinys, kopijavimo aparatu ant popieriaus. Įstatyme Tau numatytas kompensacinis atlyginimas už šį mano veiksma. Tu negali man uždrausti to daryti. Jeigu įstatymas neribotų šios Tavo teisės ir Tu galėtum leisti ar drausti man kopijuoti Tavo kūrinį, to būtų neįmanoma kontroliuoti. Todėl įstatymas leidžia man atgaminti Tavo kūrinį kopijavimo aparatu ant popieriaus savo asmeniam poreikiui, bet už tai numato Tau atlyginimą. Aš sumoku šį atlyginimą pirkdamas kopijavimo aparatą arba naudodamasis mokama kopijavimo paslauga.

Šis atlyginimas Tave gali pasiekti tik per Asociaciją LATGA, nes šią teisę administruoti įgaliota būtent ji.

06 Už Tavo kūrinius knygose, kurios yra bibliotekose (knygų panauda bibliotekose).

Galbūt Tu iliustravai knygą? O gal yra išleistas meno albumas apie Tavo kūrybą? Esi knygos viršelio dailininkas? Jei taip, Tau priklauso kompensacinis atlyginimas už Tavo knygų skaitymą bibliotekose. **Šį kompensacinį atlyginimą autoriams skiria valstybė, kaip kompen-**

saciją už perduotą išimtinę Tavo teisę teikti knygas panaudai bibliotekose. Tu negali neleisti naudoti bibliotekose Tavo iliustruotų knygų.

Valstybė leidžia visuomenei nemokamai skaityti knygas bibliotekose. Tokiu būdu mažėja knygų tiražai. Tai nuostolinga Tau, nes meno albumą su Tavo kūriniais aš galiu pavartyti bibliotekoje ir jo nepirkti. Tačiau Tu negali man uždrausti pasiskolinti Tavo albumą bibliotekoje. Todėl valstybė kompensuoja Tau nuostolius dėl sumažėjusio tiražo ir tai, kad atėmė galimybę Tau pačiam nuspręsti, nori Tu ar nenori, kad Tavo knygos būtų nemokamai skolinamos bibliotekose .

Vyriausybė įgaliojo Asociaciją LATGA paskirstyti ir išmokėti autoriams šį kompensacinį atlyginimą. Kartą per metus (birželio mėnesį) Tau bus išmokėtas kompensacinis atlyginimas, kurio dydis priklausys nuo to, kiek kartų per metus Tavo iliustruota knyga arba meno albumas buvo išduoti skaitytojams Lietuvos bibliotekose. 64 Lietuvos viešosios bibliotekos kasmet pateikia LATGA'i duomenis apie knygų išdavimus.

Jeigu Tu nori gauti šį kompensacinį atlygį, pateik **paraiškas Asociacijai LATGA**. Paraišką reikia pildyti kiekvienai Tavo knygai atskirai, bet tik vieną kartą, kasmet registracijos kartoti nereikia, nebent nori sąrašą papildyti naujomis knygomis.

Paraiškos formą rasi čia: <https://www.latga.lt/paraiskos-forma-knygomis-ir-kitiems-leidiniams>

06

Sutartys dėl Tavo kūrinių naudojimo

Nesvarbu, ar kuri meno kūrinį **pagal užsakymą**, ar į Tave kreipėsi leidykla dėl jau **anksčiau sukurto** kūrinio reprodukcijos panaudojimo, ar dalyvauji kaip **bendraautorius** kūrinio sukūrimo, visuomet **visas sąlygas fiksuoti raštu**. Ar tai būtų paprastas raštiškas susitarimas, ar autorinė sutartis.

Autorinės sutartys būna dvejopos:

- Autorinės **dėl teisių perdavimo** – tai reiškia, kad Tu teises į kūrinį atiduodi ir prarandi tolimesnę to, kaip Tavo kūrinius naudojamas, kontrolę.
- Autorinės licencinės sutartys **dėl teisių suteikimo** – šiuo atveju turinės autoriaus teisės lieka Tau, licencijos turėtojui tik suteiki leidimą naudoti Tavo meno kūrinius konkrečiu būdu konkrečiam tikslui pasiekti. Licencinės sutartys gali būti dviejų rūšių – labiau tavo teises į kūrinį apribojanti **išimtinė** licencija – kuomet negalėsi teisių į konkretų kūrinį suteikti kitam naudotojui bei pats jo naudoti; ir **neišimtinė** licencija, kuri suteikia teisę kūrinį naudoti kitiems, taip pat ir Tau.

Sutartimis gali būti perduodamos ar suteikiamos tik turinės Tavo autoriaus teisės. Neturtinės teisės (teisė į autorystę, į autoriaus vardą ar kūrinio neliečiamybę) negali būti perleidžiamos kitiems – atkreipki į tai dėmesį, skaitydamas susitarimo sąlygas.

Ką svarbu aptarti susitarime/sutartyje?

01. Kokios **turtinės teisės** yra suteikiamos / perduodamos. Pasirašydamas susitarimą ar sutartį, perduoki ar suteiki ne visas turimas teises į kūrinį, bet tik tas autoriaus turtines teises, kurios reikalingos konkrečiam sutarties tikslui pasiekti;

02. Jei pasirašoma licencinė sutartis, įvardyki jos rūšį – **išimtinė** ar **neišimtinė**;

03. **Autorinio atlygio** mokėjimo sąlygas – ar tai bus vienkartinė sumokama suma, ar tam tikras procentas nuo naudotojo gaunamų pajamų naudojant Tavo kūrinį; kokie yra autorinio atlygio mokėjimo terminai ir tvarka;

04. **Teritoriją**, kurioje bus naudojamas Tavo kūrinys. Patarina apsvarstyti, kiek plačiai nori, kad Tavo kūrinys būtų naudojamas – galima apsiriboti tik Lietuvos teritorija, galima numatyti kelias valstybes ar visą pasaulį;

05. Sutartyje **dėl teisių suteikimo** (licencinė sutartis), **terminą**, kuriam suteiki teises į kūrinį.

Asociacija LATGA savo nariams turi parengusi tipines autorinių sutarčių formas – autorinę kūrinio užsakymo sutartį; licencinę sutartį dėl vizualinio kūrinio panaudojimo suvenyruose; licencinę sutartį dėl vizualinio kūrinio panaudojimo. Asociacija taip pat teikia konsultacijas autoriams autorių teisių apsaugos bei autorių kūrinų panaudojimo įvairiose srityse klausimais.

07

Kaip apsaugoti savo kūrinis socialinėje erdvėje ?

Interneto svetainės suteikia galimybę būti matomam, didina Tavo kūrybos sklaidą, tačiau taip pat didina riziką, kad Tavo kūriniai bus atgaminami ir naudojami be leidimo.

01. Prie savo kūrinių naudok simbolį © su savo vardu ir kūrinio išleidimo metais, taip informuosi visuomenę, kam priklauso autorių teisės ir į ką reikėtų kreiptis dėl kūrinio panaudojimo;
02. Interneto svetainėse savo kūrinis talpink tik mažos rezoliucijos išraiška, tai apribos panaudojimo būdus;
03. Kūrinis skelbk pažymėtus vandens ženklais (angl. watermark);

Kiekviena interneto platforma turi savo „Taisykles ir sąlygas“, su kuriomis verta susipažinti prieš skelbiant savo kūrinis. Paprastai tokiose platformose sutikdamas su jų taisyklėmis, Tu suteiki jiems licenciją naudoti Tavo kūrinis, dalintis jais be jokio atlygio.

Nors kai kurios interneto platformos suteikia leidimą savo nariams dalintis vaizdais, kūriniais, tačiau tam tikrais atvejais Tavo kūrinys gali būti naudojamas neteisėtai, pavyzdžiui, jei kas nors įkelia Tavo kūrinį į savo socialinę paskyrą be Tavo leidimo.

08

Tavo autorinių teisių pažeidimai

Jei manai, kad Tavo teises į Tavo kūrinį pažeidė kitas kūrėjas, ar tavo kūrinys buvo panaudotas be tavo sutikimo ir autorinio atlygio, pirmiausia **surink ir fiksuok** galimo pažeidimo **įrodymus**. Čia svarbūs tampa ir Tavo išsisaugoti įrodymai, eskizai, įrašai apie sukurtus meno kūrinius, kuriais galėsi remtis jei iškilis ginčas dėl autorystės.

Susisiek tiesiogiai su pažeidėju, geriausia raštu, ir pareikalauk nutraukti pažeidimą ar pašalinti Tavo kūrinį iš interneto, taip atlyginant turtinę ar neturtinę žalą. Pažeidėjui nesutikus su reikalavimais kreipkis į teisininkus dėl teisinės pretenzijos surašymo ar ieškinio teisminiam procesui parengimo.

Jei Tavo kūriniai neteisėtai platinami socialiniuose tinkluose. Daugelis socialinių platformų turi vadinamąsias „pranešimo ir pašalinimo“ (angl. notice and takedown) formas. Prireiks nuorodos, kur kūriniai teisėtai skelbiami su Tavo pavarde, kaip įrodymo, kad autorius esi Tu.

09

Narystė asociacijoje LATGA

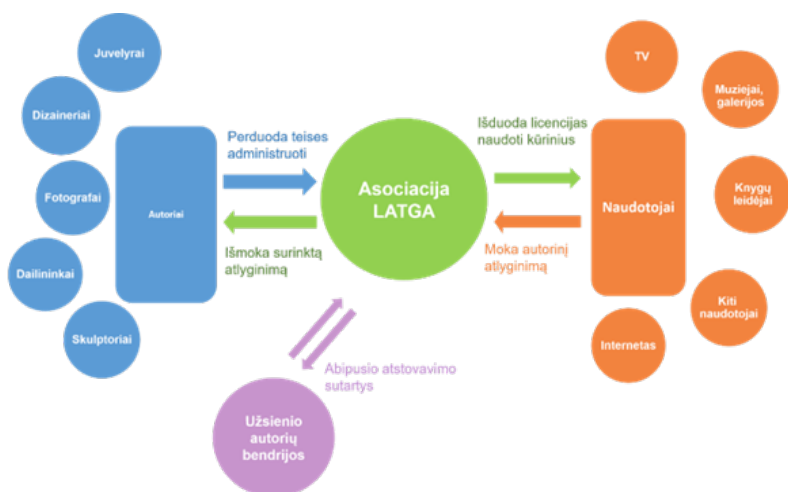
Jei svarstai savo teisių administravimą pavesti Asociacijai LATGA, štai ką reiktų žinoti apie jos veiklą.

Svarbiausia sąlyga norint tapti Asociacijos nariu – Tavo sukurti vizualieji kūriniai (tapybos, grafikos darbai, skulptūros, fotografijos ar kiti) buvo / yra **viešai naudojami**.

Autoriai, tapdami LATGA nariais ir pasirašydami narystės sutartį, savo teisių į kūrinius LATGA'į **neperduoda**, o tik **suteikia** leidimą administruoti jiems priklausančias teises į savo kūrinius – surinkti ir paskirstyti priklausantį autorinį atlyginimą už kūrinių naudojimą.

Atstovavimas užsienio valstybėse. Pagal Dvišalius susitarimus su užsienio valstybių autorių teisių bendrijomis, LATGA atstovauja savo narius užsienio valstybėse – pvz. Prancūzijos meno žurnalas, Vokietijos TV ar knygos leidėjas Japonijoje, norėdami naudoti Tavo kūrinius gali kreiptis į LATGA, sumokėti autorinį atlyginimą pagal nustatytus tarifus ir gauti licenciją panaudojimui.

Žemiau esanti lentelė iliustruoja LATGA veiklą:

Autorinio atlyginimo surinkimas ir paskirstymas. Vizualinių kūrinių autoriams LATGA nariams autorinis atlyginimas pagal išduotas licencijas **surenkamas** ir **paskirstomas** už jų kūrinių:

01. **reprodukavimą** – atgaminimą ir publikavimą knygose, vadovėliuose, periodiniuose leidiniuose ir kt.;
02. **viešą skelbimą** – transliavimą per TV, retransliavimą per kabelinę TV, paskelbimą interneto tinklapiuose;
03. **viešą rodymą** – eksponavimą parodose, kai renkamas jėgimo mokestis.

LATGA administruoja ir išmoka keturių tipų **kompensacinį atlyginimą** už:

Knygų panaudą	Tuščia laikmena	Reprografiją	Perpardavimą
už Tavo kūrinių perdavimą neatlygintai naudoti bibliotekose.	už Tavo kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais į tuščias laikmenas – kai atgaminama asmeniniam naudojimui į mobiliuosius telefonus, kompiuterius, USB ir kt. laikmenas;	kai asmeniniais tikslais kopijavimo aparatu iliustracija Tavo atgaminama popieriuje;	mokamas kaskart, kai viešai aukcione perparduodamas Tavo kūrinio originalas

Autorinio atlyginimo tarifai. Autorinį atlyginimą nariams už jų kūrinių naudojimą LATGA surenka iš kūrinių naudotojų pagal LATGA Tarybos nutarimu 2022-09-21 patvirtintus vizualinių menų naudojimo tarifus, su kuriais gali susipažinti LATGA interneto svetainėje. Tarifai nustatomi ir jų pakeitimai siūlomi remiantis ilgamete praktika, užsienio valstybių praktika, taip pat bendraujant su kūrinių naudotojais.

Teisinės konsultacijos. LATGA nariai gali kreiptis dėl nemokamų asociacijos teisininkų konsultacijų.

Dalyvavimas Asociacijos valdyme. Asociacijos veiklą reglamentuojantys dokumentai tvirtinami kartą ar du per metus vykstančiame **Visuotiniame narių susirinkime (VNS)**, į kurį kviečiami visi nariai. Taip pat mūsų nariai turi teisę dalyvauti **Tarybos** narių ir **Prezidento** rinkimuose (teikti savo kandidatūras), kurie vyksta kas ketverius metus.

10

Sąvokos

01. **Atgaminimas** – kūrinio (viso arba dalies) tiesioginis ar netiesioginis, nuolatinis ar laikinas kopijų (kopijos) padarymas bet kuriuo būdu ir bet kuria forma, įskaitant elektroninę formą.

02. **Audiovizualinio kūrinio gamintojas** – fizinis arba juridinis asmuo, kurio iniciatyva ir atsakomybe sukuriamas audiovizualinis kūrinys.

03. **Audiovizualinis kūrinys** – kinematografinis kūrinys ar kitas kinematografinėmis priemonėmis išreikštas kūrinys, sudarytas iš tarpusavyje susijusių vaizdų, perteikiančių judesį, lydimą arba nelydimą garso, įrašytas (užfiksuotas) materialioje vaizdo įrašymo laikmenoje.

04. **Autorių teisių subjektas** – autorius, kitas fizinis arba juridinis asmuo, šio įstatymo nustatytais atvejais turintis išimtinės turtinės autorių teisės, taip pat fizinis arba juridinis asmuo, kuriam perėjo išimtinės turtinės autorių teisės (autorių teisių perėmėjas).

05. **Citata** – palyginti trumpa ištrauka iš kito kūrinio, skirta paties autoriaus teiginiams įrodyti arba padaryti juos suprantamus, arba teikti nuorodą į kito autoriaus požiūrį ar mintis, suformuluotus originale.

06. **Fotografijos kūrinys** – vaizdas, užfiksuotas šviesos ar bet kokio kito spinduliavimo būdu ant šviesai jautraus paviršiaus ir, nepaisant fiksavimo technologijos (cheminės, elektroninės ar kitokios), pasižymintis kompozicijos, objektų parinkimo ar jų fiksavimo originalumu. Atskiras audiovizualinio kūrinio kadras nėra fotografijos kūrinys, o tik to kūrinio dalis.

07. **Išleidimas** – kūrinio pakankamo pagrįstiems visuomenės

poreikiams patenkinti, egzempliorių kiekio pagaminimas, nesvarbu, kokių gamybos būdu, jeigu tas kūrinys tapo viešai prieinamas šių teisių subjektų leidimu.

08. Kabelinė retransliacija – tuo pačiu metu vykstantis, nepakeistas ir nesutrumpintas viešam priėmimui skirtų radijo ir (ar) televizijos programų, transliuojamų laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovines sistemas, perdavimas viešam priėmimui kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis.

09. Kūrinys – originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos.

10. Kūrinio naudotojas – fizinis arba juridinis asmuo, kuris naudoja originalus ar jų kopijas (bet kokių būdu juos atgamina, išleidžia, importuoja, parduoda, nuomoja, teikia panaudai ar kitaip platina, naudoja viešam atlikimui ar viešam rodymui, transliuoja, retransliuoja ar kitaip viešai juos skelbia).

11. Licencija – autorių teisių subjekto (licenciaro) leidimas, suteikiantis kūrinio teisių objekto naudotojui (licenciatui) teisę naudoti kūrinio originalą arba jo kopijas (licencijos dalyką) nurodytoje teritorijoje tokiu būdu ir tokiomis sąlygomis, kaip numatyta licencinėje sutartyje. Licencija gali būti išimtinė arba neišimtinė. Neišimtinė licencija licenciaras suteikia licenciatui teisę naudoti licencijos dalyką, pasilikdamas teisę suteikti tokią teisę kitiems asmenims ir pats naudoti licencijos dalyką. Išimtinė licencija – tokia licencija, pagal kurią licenciaras, suteikęs licenciatui teisę naudoti licencijos dalyką, netenka teisės suteikti tokias pačias licencijas kitiems asmenims ir neturi teisės pats naudoti licencijos dalyką licenciatui perduotų teisių dalyje.

12. Neteisėta kopija – kūrinio, pagaminta arba importuota į Lietuvos Respubliką be teisių subjektų ar jų tinkamai įgalioto asmens leidimo (nesudarius sutarties arba pažeidžiant joje nustatytas sąlygas, išskyrus šio įstatymo nustatytus atvejus, kai kūrinys gali būti atgaminamas be leidimo), taip pat kūrinio, kurioje be teisių subjektų leidimo panaikinta arba pakeista informacija apie teisių valdymą.

13. Nuoma – kūrinio originalo ar kopijos perdavimas naudoti tam tikrą laiką siekiant tiesioginės ar netiesioginės komercinės naudos.

14. Panauda – kūrinio originalo ar kopijos perdavimas tam tikrą laiką neatlygintinai naudotis bibliotekose ar kitose viešai prieinamosiose įstaigose.

15. Taikomosios dailės kūrinys – bet koks rankų darbo ar pramoniniu būdu sukurtas dailės kūrinys, skirtas praktiniam naudojimui.

16. **Transliacija** – garsų arba vaizdų ir garsų arba jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį; užkoduotų signalų perdavimas laikomas transliacija tuo atveju, jeigu transliuojančioji organizacija aprūpina visuomenę specialiais atkodoavimo prietaisais arba duoda leidimą juos įsigyti.

17. **Transliuojančioji organizacija** – juridinis asmuo, kurio pagrindinė veikla yra radijo ir (ar) televizijos programų rengimas ir transliacija, taip pat kabelinės retransliacijos operatorius, rengiantis ir transliuojantis savo laidas ir programas.

18. **Viešas atlikimas** – kūrinio vaidinimas, dainavimas, grojimas, deklamavimas, skaitymas, šokis ar kitas kūrinio viešo atlikimo būdas tiek tiesiogiai (gyvas atlikimas), tiek pasitelkus bet kokias priemones ar įrangą kokioje nors viešoje vietoje, kur tuo pačiu metu dalyvauja arba gali dalyvauti neapibrėžta visuomenės narių grupė.

19. **Viešas paskelbimas** – kūrinio viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

20. **Viešas rodymas** – bet koks kūrinio, jo originalo ar kopijos rodymas tiesiogiai (paroda) arba ekrane panaudojant skaidres, televizijos vaizdą ar kitais panašiais būdais, taip pat audiovizualinio kūrinio atskirų kadro rodymas ne eilės tvarka kokioje nors vietoje, kur dalyvauja arba gali dalyvauti neapibrėžta visuomenės narių grupė, nesvarbu, ar jie yra toje pačioje vietoje ir tuo pačiu metu, ar skirtingose vietose ir skirtingu metu.

Šis leidinys – tai Lietuvos dailininkų sąjungos projekto „**Vizualaus meno autorių teisių aktualizavimas, ugdymas ir sklaida**“, finansuojamo Lietuvos kultūros tarybos, dalis. Leidinyje menininkams aiškinamos pagrindinės „Lietuvos respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme“ numatytos vizualaus meno kūrėjo teisės.

Projekto komanda:

Lietuvos dailininkų sąjungos pirmininkė **Eglė Ganda Bodanienė**

Autorinių teisių ekspertė **Gabrielė Naprušienė**

LATGA Vizualiųjų menų poskyrio vadovė **Gabrielė Vorobjovienė**

Dailininkų sąjungos fondo projektų vadovė **Alberta Vengrytė**

LDS koordinatore **Rasa Jundulaitė**

Viešųjų ryšių specialistas **Andrius Grigalaitis**

Dizaineris **Lukas Stanionis**